

sione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium A suos nolunt impiæ sunt habendæ, ita illæ quæ in malæ voluntatis trahant quod conditio necessitatis affectum ex Deo initum redeunt, merito sunt laudabiles judicandæ.

ANNO DOMINI DCCLVIII.

S. PIRMINIUS

ABBAS.

NOTITIA IN S. PIRMINIUM ABBATEM.

(Galland. Bibl. Patr. tom. XIII.)

Pirminium abbatem fuisse ex titulo sui libelli satis constat; chorepiscopum etiam fuisse ex conjectura suspicantur eruditi. Obiit anno 758, ut Mabillonius docet, et ex eo Historia literaria Galliæ (Tom. IV, pag. 125). Quare typographicum sphalma videtur in Fabricium irrepsisse, apud quem, decennio serius ejus mors consignatur. Pirminii libellus *De singulis libris canonicis* inter analecta Mabillonii primum prodiit, a quo et nos inde accepimus. In eo tametsi barbare exarato, multa leguntur quibus dogmata catholica et ecclesiasticæ consuetudines confirmari illustrarivo possint. De eo plura non constant. Et iis tamen fuisse videtur qui ab esu sanguinis vel sporticini abstinendum ducebant: quare et in illum ejusque sequaces calamum strinxisse videatur Evantius, dum ait: *In quibusdam Cesarangustæ partibus reperisse vos asseritis Christianos necdum eruditos*

paginibus sacris..... qui dicunt immundum fœri hominem alicujus animalis sanguinem comedentem. Certe Pirminius doctrinam suam maxime ex Actis apostolorum confirmare studet, quod testimonium præsertim diluere nititur Evantius. Cæterum chorepiscopum illum saltem fuisse conjiciunt ex ipso phrasi suæ orationis, locum nemo, quod sciam, hactenus indicavit. In Cesarangustana tamen diœcesi si quis ponat propter Evantii auctoritatem, rem fortasse haud improbabilem affirmabit: cui etiam astipulantur voces *Karagios* et *Karakares*, quæ suo adhuc tempore apud Hispanos in usu fuisse docet Phileasus. Fatendum tamen et in Galliis et in Hispaniis invaluisse eas superstitiones de quibus queritur Pirminius, quocum suo loco adnotavimus conferendum Berardum in Cann. Gratiani (Can. 16, c. 26, q. 7).

SANCTI PIRMINII

ABBATIS

DE SINGULIS LIBRIS CANONICIS SCARAPSUS^a.

(Galland. Bibl. Patr. tom. XIII.)

Fratres charissimi, Spiritus sanctus per prophetas, sacerdotes et Levitas et omnes doctores Ecclesiæ catholicæ admonet dicens: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo peccata eorum.* Et iterum: *Si non annuntiaveris iniquitatem suam, ipse in peccatis suis morietur, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Et Dominus in Evangelio ait: *Euntes in mundo universo, prædicat*

Evangelium. Et vos, fratres, qui ad ecclesiam convenitis, Dominus per prophetam dicit: *Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos.* Et iterum: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Et Dominus in Evangelio: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam, dicit Dominus.* Petimus ergo, charissimi, charitatem vestram, ut quæ pro salute vestra dicuntur, attentius

^a Hoc est, collectio. Scaræ enim barbaræ Latinitati sonat milites cogere.

audiatis Longius quidem pro divinis Scripturis ordo digeritur, sed velut aliquantulum in memoria teneatis pauca vobis de pluribus commendamus.

Cum fecisset Dominus in principio cælum et terram, et in illa cœlesti habitatione fecit spirituales creaturas, id est angelos, e quibus unus qui primus omnium archangelus fuerat factus, videns se in tanta gloria præfulgentem, non dedit honorem Deo creatori suo, sed similem se illi dixit; et pro hac superbia cum aliis pluribus angelis qui illi consenserunt, de illa cœlesti sede in aere isto, qui est sub cœlo, dejectus est, et perdita luce gloriæ suæ factus est diabolus. Similiter et illi angeli qui consentientes illi fuerunt, cum ipso de cœlo projecti sunt, perdita splendore gloriæ suæ facti sunt dæmones. Reliqui autem qui subditi fuerunt Deo, in suæ claritatis gloria in conspectu Domini perseverarunt, et ipsi dicuntur angeli sancti.

Post istam ruinam angelorum, formavit Deus hominem de limo terræ, ut si præceptum Domini servasset, in loco illo cœlesti sine morte succederet, unde angeli illi refugi ceciderunt; si autem præterlisset Dei præceptum, morte morietur. Videns autem diabolus quia propterea factus fuerat homo, ut in loco illius unde ipse cecidit, in regno Dei succederet; invidia ductus, suasit hominem ut mandata Dei transiret. Præceperat autem Deus homini dicens: De omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Ex quo ligno contra præceptum Dei tulit homo de fructibus illius, suadente diabolo, et comedit; pro qua offensa factatus est homo de paradiso in exilium mundi istius, ubi multos labores et dolores pateretur.

Fuit autem primus homo dictus Adam, et mulier ejus dicta est Eva, quod creavit: ex istis duobus omne genus hominum propagatum est. Qui oblit creatorum suum Deum multa scelera facientes irritaverunt Deum, ad iracundiam provocantes eum. Pro qua re innisit Deus diluvium, et perdidit omnes, excepto uno justo nomine Noe cum suis tribus filiis, et uxores eorum pro reparando humano genere reservavit. A primo ergo homine Adam usque ad diluvium transierunt anni duo millia cxxlii. Post diluvium iterum recuperatum est genus humanum per filios Noe; et cum cœpisset multitudo succrescens mundum implere, obliviscentes iterum homines creatorem mundi Deum, cœperunt colere creaturas, et multa alia mala opera facere, quæ dinumerare longum est.

Cum vidisset Deus tantam malitiam hominum, dedit per famulum suum Moysen legem in duas tabulis lapideas digito Dei scriptas. In prima tabula: Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Non assumes nomen Dei tui in vano. Memento ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua; septimus autem dies Sabbatum est

^a Hæc cum congrua distinctione accipienda. Quo nempe sensu dicimus ante Christum cœlorum januas

A Domini Dei tui, non facies omne opus in eo. In secunda tabula: Honora patrem tuum et matrem tuam. Non mœchaberis. Non occides. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Non concupisces uxorem proximi tui. Et iterum: Non concupisces rem proximi tui. Etiam lege accepta, homines in ipsa prævaricati, et postmodum ad idola et culturas dæmonum reversi, in malis criminibus et peccatis detenti erraverunt.

Iterum cum vidisset Deus tantam stultitiam et duritiam humanam, quæa hominem quem creavit non vult perdere, misit prophetas suos monens eos per Spiritum sanctum, ut de culturis idolorum vel prævaricatione legis ad cultum divinum vel præcepta Dei reverterentur. Sed nec ipsa lex, quæ per Moysen data fuit, nec ipsi prophætæ eos de originalibus peccatis, quæ de Adam traxerant, liberare potuerant, quia omnis anima peccatorum et justorum exeuntes de corpore ad infernum descendebant ^a propter ipsa originalia peccata, quæ de Adam traxerant, pro eo quod in paradiso primus homo transgressus est mandatum Dei.

Sed quando vidit Deus quod totus mundus periret, misertus est humano generi: Misit filium suum natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Descendere dignatus est Filius Dei de sinu Patris, hoc est Verbum in utero sanctæ Mariæ semper virginis. In tanta humilitate venit, ut per humilitatem vinceret diabolum mortis auctorem, et liberaret humanum genus per crucem suæ passionis. Qui cum Patre sublebat in cœlo, in terra pannis involutus in præsepio jacebat. Ille Ægypto fugatus, in corpore circumcisus; ille a Joanne quasi triginta annorum in Jordane fluvio baptizatus, et prædicavit in Judæis et gentibus omnia mala opera vel diabolica derelinquere, et penitentiam agere, et baptismum accipere, vel præcepta sua, quod sunt quatuor Evangelia et reliqua sacra Scriptura, custodire. Et elegit duodecim discipulos suos, ut quidquid in universo mundo prædicarent, omnes crederent in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et baptizarent in remissione omnium peccatorum. Et isti sunt apostoli: Petrus, Andreas, Jacobus, Joannes, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Mattheus, Simon Zelotes, Judas Jacobus, Jacobus Alphæi; et sic illis Dominus docuit orare: Pater noster qui in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Veniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo (Matth. iv, 9 seq.). Et ipse Christus Filius Dei de aqua vinum fecit, et de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia populi satiavit, et super mare pedibus ambulavit, et leprosos mundavit, et dæmonia ejecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui, et paralyticos sanavit, et cæcos illuminavit, et omnem infirmitatem et languorem in populo san-

C clausas fuisse propter Adæ peccatum. Vide, infra, § Post hæc.

D

vit. Et ipse Dominus jejunavit xl diebus et xl noctibus, et postea esuriit; et accedens diabolus dixit ei: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Respondens Christus dixit ei: *Non in pane solo vivit homo, sed in omne verbo Dei.* Et dixit ei diabolus: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Dicit illi Jesus: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Et ostendit illi diabolus omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Tunc dixit ei: *Vade retro, Satanas; scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Tunc reliquit eum diabolus, et ecce accesserunt angeli, et ministrabant ei. Hic ostenditur quod unus diabolus tentavit Adam et Christum, et de eadem causa tentavit eos. Adam tentavit in gula cum dixit: *Cur præcepit vobis Deus ne comederetis de hoc ligno (Gen. iii, 1)?* Vanam gloriam suggessit, quando dixit: *Scientes bonum et malum.* Et sic tentat omnem, si potest, hominem vincere, in gula cadit ^a, in fornicatione, in luxuria, in immunditia, in impudicitia; et si in his cadit homo, suggerit illi vanam gloriam, unde nascitur jactantia, elatio, superbia; et si in his non peccat homo, suggerit cupiditatem, inde nascuntur inimicitia, contentiones, ira, discordia, furta, homicidia, zeli. Et propterea corripimus arma Christi, et vincamus inimicum, sicut noster magister docuit Christus, et illum risit.

Post hæc cum duodecim discipulis suis venit ad cœnam quinta feria, quæ vocatur Jovis et Cœna Domini, et uno [un] ex ipsis duodecim discipulis suis, qui vocabatur Judas Schariotis, immisit diabolus per invidiam cordi sicut Judæorum, ut Christum Filium Dei, ipsis Judæis consentientibus, pro triginta argenteis in ipsa nocte traderet ad crucifigendum. Et ille voluntarie, non invitus, pro nostra salute venit ad passionem; ille pro nobis opprobria sustinuit, ille irrisiones, ille sputa, ille alapas, ille flagella, ille spineam coronam; ut [F. et] feria quæ dicitur die Veneris, in crastino de cœna, hora sexta, a Judæis suspensus in cruce; et in ipsa die tenebræ factæ sunt super universam terram a septima hora usque ad horam nonam; et terra mota est, et petreæ scissæ sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant resurrexerunt, et exeuntes de monumentis post resurrectionem, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis (Matth. xxvii, 45, 52, 53). Ipse Dominus pro nobis in cruce clavis confixus, aceto potatus, lancea perforatus, et in ipsa hora nona emisit spiritum; et emanavit de latere ejus sanguis et aqua. Quid per sanguinem nisi redemptio? Quid per aquam, nisi baptismi sacramentum significaretur? Deinde corpus Christi jacuit in sepulcro; et dum illud sacrum corpus in sepulcro jaceret, anima Christi descendit ad infernum. Inde eripuit Adam primum hominem, et omnes patriarchas et prophetas et justos, qui propter originalia peccata ibidem detinebantur. Unde Dominus dicit: *Ero mors tua, o mors;*

^a Forte hic expungendum *cadit* legendumque in commate proxime sequenti: *et si in his non cadit homo.* EDIT.

A ero mors tua, o inferne (Ose. xiii, 14). Quia Dominus noster Jesus Christus morsus inferni fuit, quia parte abstulit, parte reliquit illos; justos abstulit, illos peccatores reliquit. Quia illa divinitas Dei, quæ impassibilis est, hoc est Verbum, cum Patre erat in cœlo, et cum corpore in sepulcro, et cum anima Christi in inferno, quia sola humanitas sine divinitate mundum redimere non poterat.

Deinde alligavit diabolum, et exspoliavit infernum. Tertia die, quod omnes Christiani celebrant Pascha, die Dominico, resurrexit de sepulcro, et post resurrectionem apparuit hominibus, et per quadraginta dies usque ad ascensionem ad coslos, cum apostolis inter homines in isto mundo ambulavit, et ostendit eis plagam lanceæ in latere, et fixuras clavorum in manus suas; et loquens eis multa de regno Dei, elevavit manus suas super eos, et benedixit illos, et dixit illis: *Euntes in mundo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis. Et præcepit eis a Jerosolymis ne discederent, sed exspectarent promissionem Patris; et dixit eis: Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes. Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri asiterunt juxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Et hoc actum est quinta feria, quæ vocatur dies Jovis, quod est Ascensio Domini.*

Tunc ipsi discipuli Domini reversi sunt Hierosolyma, et erant perseverantes unanimiter in oratione usque ad decimum diem, quod est Pentecoste, et dicitur quinquagesimus dies, dominicus; et in ipsa die, hora tertia, factum est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis, et implevit totam domum ubi erant sedentes apostoli. Et appæruerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum, et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis; et composuerunt Symbolum. Petrus: *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli et terræ.* Joannes: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Jacobus dixit: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.* Andreas ait: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus.* Philippus dixit: *Descendit ad inferna.* Thomas ait: *Tertia die surrexit a mortuis.* Bartholomæus ait: *Ascendit ad coslos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Matthæus ait: *Inde venturus judicare vivos et mortuos.* Jacobus Alphæi dixit: *Credo in Spiritum sanctum.* Simon Zelotes ait: *Sanctam Ecclesiam catholicam, remissionem peccatorum.* Item Thomas ait: *Carnis resurrectionem, vitam æternam.*

Deinde, sicut antea Christus prædixerat, dispersi sunt in universum mundum ad prædicandum omnes gentes, et baptizandum eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Et ipsi apostoli benedixerunt episcopos, diaconos, presbyteros, et reliquos gradus Ecclesiæ catholicæ ordinaverunt, qui post discessum apostolorum, sicut ipsi supra scripti ordine apostolico in populo catholico vigilanter et prudenter usque in fine mundi per successionem episcoporum agere debeant. Et nunc tempore boni per Dei gratiam ad salutem iustorum constituuntur, et mali non secundum constitutionem apostolicam, sed per cupiditatem, sicut Simon Magus; vel per alias multas malas adventiones eorum ad ruinam populi instituuntur, qui plus volunt præesse quam prodesse in Ecclesiis Dei. Sed considerare oportet quod scriptum est: *Quæ dicunt vobis bona, facite; et, quod absit, si illi mala faciunt, facere nolite.* Et alibi scriptum est: *Qui proficere studet, non consideret quid male alii faciunt, sed quid boni ille facere debeat.* Nam illi boni qui Ecclesiis catholicis præsent, quæ vobis recta prædicant, et operibus complent, duplicia bona populis ostendunt, adimplentes illud evangelicum præceptum: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.*

Ergo charissimi, ut Spiritus sanctus per prophetam dicit: *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis, et omnibus idolis vestris universis; mundabo vos, et dabo vobis cornu, et spiritum ponam in medio vestri.* Et in Evangelio: *Nemo intrat in regnum Dei, nisi qui renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto,* hoc est, nisi qui crediderit et baptizatus fuerit. Ideo, fratres, ad memoriam vestram reducimus quale pactum in ipso baptisterio cum Deo fecimus, v. g., cum interrogati singuli nomen nostrum a sacerdote fuimus, quomodo diceremur, respondisti autem tu, si jam poteras respondere, aut certe qui pro te fidem fecit, qui de fonte suscepit, et dixit: *Joannes dicitur,* aut aliud nomen. Et interrogavit sacerdos: *Joannes, abrenuntias diabolo, et omnibus operibus ejus, et omnibus pompis ejus?* Respondisti, *abrenuntio,* hoc est, despicio et derelinquo omnia opera mala et diabolica. Post istam abrenuntiationem diabolo et omnibus operibus ejus, interrogatus es a sacerdote: *Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ?* Et respondisti: *Credo.* Et iterum: *Credis et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus, descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis, ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus judicare vivos et mortuos?* Et respondisti *Credo.* Et tertio interrogavit sacerdos: *Credis in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, et remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, et vitam æternam?* Respondisti aut tu, aut patrinus

A pro te, *Credo.* Ecce pactio qualis et promissio vel confessio vestra apud Dominum tenetur, et credens baptizatus es in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti in remissione omnium peccatorum, et unctus es a sacerdote chrisma salutis in vitam æternam, et induit corpus tuum veste candida, et Christus animam tuam induit gratiam cœlestem, et assignatus est tibi sanctus angelus ad custodiendum te, et acceptum nomen Christianum in Ecclesia catholica annumeratus factus es membrum Christi, ut ait Apostolus: *Vos estis Christi corpus, et membra de membro ejus.* A Christo enim Christiani numerati sunt. Non se autem gloriatur Christianus, qui nomen habet, et facta non habet. Christianus ille est qui Christum in omnibus imitatur et sequitur, ut ait Apostolus: *Qui se dicit in Christum credere, debet ambulare sicut et ille ambulavit; et qui se dicit credere in Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est.* Et ipse Dominus in Evangelio ait: *Si diligitis me, mandata mea servate.* Oportet ergo nos, fratres, qui baptizati sumus, et mandata Dei percepimus, custodire sicut Spiritus sanctus per Scripturam sacram admonet facere, hoc est, *divertere a malo et facere bonum.* Quid est, divertere a malo, nisi diabolum cum omnibus operibus ipsius derelinquere? Mala ergo sunt octo principalia vitia, quæ demergunt homines in interitum et perditionem: cupiditas, gula, fornicatio, ira, tristitia, acedia, vana gloria, superbia; ex quibus octo vitiis plurima alia mala vitia et peccata oriuntur, quæ dinumerare longum est; tamen, propitio Christo, in antea aliquid breviter vobis inde habemus dicere. Ideo, charissimi, rogamus charitatem vestram, ut interna aure cordis vestri audiat quid vobis de his vitiis superscriptis Dominus per semetipsum, vel per sanctam Scripturam prohibet, ut nunquam ea faciatis, et qui fecerit, quomodo debet emendare.

De cupiditate autem dicit, *Non concupiscere rem proximi tui.* Et per Salomonem: *Nihil est scelestius quam amare pecuniam.* Et per Apostolum: *Radix omnium malorum est cupiditas.* De gula vero dixit: *Caveat autem gulam per quam primus homo Adam de paradiso ejectus est, quia scriptum est: Nolite seduci in satietatem ventris.* Et per prophetam: *Hæc fuit iniquitas Sodomorum, superbia et saturitas panis, et abundantia.* Et apostolus: *Carnis curam ne feceritis in desideriis.* Et Dominus in Evangelio: *Væ qui saturati estis, quoniam esuriatis.* Nemo fornicationem faciat, quia in lege Dominus ait: *Qui dormierit cum masculo coitu femineo, aut qui operatus est nefas, morte moriatur.* Et Apostolus ait: *Fornicatores et adulatores [Lege adulatores] Deus judicabit.* Omnis enim immunda pollutio fornicatio dicitur. Et iterum Apostolus ait: *Neque fornicarii, neque masculorum concubitores, neque molles regnum Dei possidebunt.* Nullus in corde suo iracundiam contra proximum suum teneat, quia Dominus in Evangelio ait: *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Et Apostolus: *Ira viri Dei iustitiam non operatur.* Et: *Sol non oc-*

cidat super iracundiam vestram. Nolite tritari pro rebus transitoriis, quia scriptum est : Tristitia sæculi mortem operatur. Nemo otiositatem faciat, quia scriptum est : Anima autem nihil operantis esurit. Et iterum : Otiositas inimica est animæ. Et Apostolus ait : Qui non vult operari, nec manducet. Vanam gloriam contemnite. Quodcumque ornandi causa, vel laudis ab hominibus fecerimus, vana gloria nuncupatur. Unde scriptum est : Quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placent. Et Apostolus ait : Nolite fieri inanis gloriæ cupidi. Et item Apostolus : Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Et Dominus in Evangelio ait : Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab hominibus, alioquin mercedem non habetis apud Patrem vestrum, qui in cælis est. Superbiam fugite, quia immundus est ante Deum omnis qui exaltat cor suum. Et iterum : Superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam. Et iterum : Qui se exultat humiliabitur. Nullus homicidium faciat, quia scriptum est : Quicumque effuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis ipsius. Et Dominus ait : Non occides; qui autem occiderit, reus erit iudicio. Et Apostolus ait : Omnis homicida non habet partem in vitam æternam. Nemo adulterium committat, quia in lege Dominus ait : Non concupisces uxorem proximi tui. Et Apostolus dicit : Neque adulteri regnum Dei possidebunt. Et Dominus ait : Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mæchatus est eam in corde suo. Legitimum conjugium nullus separare præsumat, nisi ex amborum consensu propter amorem Christi qui ait : Qui reliquerit uxorem, et reliqua, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. Et propter fornicationem, quia Pharissæ tentantes Dominum Jesum Christum interrogaverant eum : Si licet homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa? Respondens Jesus ait : Non legistis quia qui fecit ab initio hominem, masculum et feminam fecit eos? Et dixit : Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit homo non separet. Dicunt illi : Quid ergo Moyses mandavit dare illi libellum repudii et dimittere de domo sua? Ait illis : Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis uxores vestras dimittere; ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob causam fornicationis et aliam duxerit, mæchatur; et qui dimissam duxerit mæchatur. Unde Apostolus ait : Præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere. Et iterum : Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem. Et alibi scriptum est : Qui adulteram tenet, stultus et impius est. Ubicumque igitur est fornicatio, aut fornicationis suspicio, libere uxor dimittatur. Quod ergo sterilis est, si deformis, si ætate vetula, si fetida, si temulenta, si malis moribus, si luxuriosa, si fatua, si gulosa, si vaga, si iurgatrix, si maledica; tenenda

^a Confer Berardum, ad can. 7, 12, 13 et 21, c. 35, q. 2.

A erit istiusmodi, velis nolis, et qualiscunque accepta, habenda; cum esses liber, sponte te subiecasti. Nemo incæstis conjunctionibus se coinquinat, quia Dominus in libro Levitico, quando legem ad populum dedit, ait : *Ego Dominus : omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat. Turpitudinem patris tui et matris tuæ, et uxoris patris tui, non discooperies; turpitudinem sororis tuæ et filia filii tui, vel nepotis, et filiam filia uxoris patris tui, et sororem patris tui et sororem matris tuæ, et patris tui, non revelabis; nec accedas ad uxorem ejus qui tibi affinitate conjungitur. Turpitudinem uxoris filii et uxoris fratris tui, et uxoris tuæ et filia ejus, non revelabis; filiam filii ejus, et filiam ejus, non sumes ut reveles ignominiam ejus, quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est.* Et iterum ipse Dominus ait : *Qui dormierit cum novercu sua, et cum nuru sua, uterque moriatur. Et qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, vivus ardebit cum eis; et qui coierit cum uxore patris vel avunculi sui, morientur.* Et alibi scriptum est, usque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est ^a, ut sicut sex ætatibus mundi generatio et hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Ad mulierem menstruatam nullus accedat, quia Dominus ait : Ad mulierem quæ patitur menstruum ne accesseris. Iterum ibi : Mulier quæ, redeunte mense, patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam immundus erit. Et iterum ibi : Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit. Et per Ezechielem prophetam Dominus ait : *Ad mulierem menstruatam non accedes.* Nullus avarus sit, quia Apostolus ait : *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseris, quæ advenerunt vobis; divitiæ vestras putrefactæ sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt; aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo ipsa vobis in testimonium erit, et manducabit carnes vestras, sicut ignis.* Et iterum Apostolus ait : *Neque avari regnum Dei possidebunt.* Et Dominus in Evangelio : *Qui habet duas tunicas, det non habenti, similiter et escam.*

Usuras nullus præsumat accipere, quia Dominus ait : *Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem. Et iterum : Si attenuatus fuerit frater tuus, non accipias usuras ab eo, amplius quam dedisti.* Et Dominus in Evangelio : *Qui petit a te, da ei, et volenti mutuare a te, ne avertaris. Nemo mensuras duplices nec stateras injustas habeat, quia Dominus ait : Non habebis in sæculi diversa pondera, majus et minus; nec erit in domo tua major et minor; pondus habebis justum et verum, modicus æqualis et justus erit tibi (Deut. xxv, 15).* Et Dominus in Evangelio ait : *Quid enim proficit homini et si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat? Et iterum ipse Dominus : Proui vultis ut faciant vobis homines bona, et vos facite illis. Similiter hominem captivare non præsumatis, quia Dominus in lege ait : Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, et convictus fuerit noxæ, morte moriatur. Et*

iterum : *Non facias calumniam proximo tuo, neque opprimas eum. Et quod tibi non vis, alii ne feceris. Furtum nemo faciat, quia Dominus in lege ait : Non furtum facies. Et Apostolus ait : Neque iures regnum Dei possidebunt. Et Dominus : Non concupisces rem proximi tui. Per fortia (sic) autem per malo ingenio nullus alteri aliquid tollat, quia Dominus per prophetam ait : Per vim nihil rapueris. Et in Evangelio Dominus : Neminem conveniatis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris. Et Apostolus : Neque rapaces regnum Dei possidebunt.*

Nullus injuste iudicet causam proximi sui, neque pro amore parentum et amicorum, vel alicujus amore; nec propter munera vel odium, nemo fraudet iudicium suum, quia in Deuteronomio Dominus ait : *Non pervertes iudicium. Et per prophetam Dominus ait : Væ qui justificatis impium præ muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. Et Dominus in Evangelio : In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini, et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Nolite injuste injuriam facere alicui, nec malum pro malo reddere, quia Dominus per prophetam ait : Hominem non contristaveris. Et Apostolus : Nolite malum pro malo alicui reddere. Et in Evangelio Dominus : Diligite inimicos vestros, et benefacite his qui vos oderunt, benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumniantibus vos. Et, qui percussit te in maxillam, præbe ei et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum etiam tunicam noli prohibere. Omnia autem petenti te tribue. Et : Qui aufert quæ tua sunt, non repetas. Nolite injuste opprimere peregrinum, nec viduam, nec orphanum, nec pauperem, quia in Exodo Dominus ait : Adveniam non contristaveris; viduæ et pupillo non nocebis. Et iterum : Non negabis mercedem indigentis. Et in propheta ait : A pauperis injuria averte manum tuam.*

Nemo perjuret, quia Dominus ait : *Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Et Apostolus : Nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque alio quocunque juramento. Et in Salomone : Vir multum jurans implebitur iniquitate et non discedet de domo illius peccatum. Et Dominus in Evangelio : Non jurare omnino, neque per cælum, neque per terram, neque per caput tuum. Sit autem sermo tuus, est, es, non, non. Quod autem his abundantius est, a malo est. Falsum testimonium nemo præsumat dicere, nec consentire, quia scriptum est : Falsus testis non erit impunitus. Et alibi : Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Qui dicit testimonium falsum particeps est eorum qui crucifixerunt Christum. Non blasphematis, quia Dominus ad Moysen ait : Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. Et Dominus in Evangelio ait : Qui blasphemavit in Spiritum sanctum non remittitur ei neque hic, neque in futuro. Et Apostolus : Omnis amaritudo, ira, indignatio et blasphemia, auferatur a vobis. Cum omni malitia omne mendacium non dicatis. Omne quod mendacium est, peccatum est. Os quod mentitur occidit*

* Confer ad hæc Epistolam Evantii.

animam. Et iterum : Perdes eos qui loquuntur mendacium. Fugite inhonesta verba. Unus sermo cito polluit mentem. Et in Evangelio Dominus ait : Ex abundantia cordis es loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona; malus homo de malo profert mala. Multiloquium non amate, quia in Propheta scriptum est : Vir linguosus non dirigitur super terram. Et iterum : Mors et vita in manibus linguæ. Et in Evangelio : Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines inter se, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis tuis condemnaberis. Nemo sit facilis ac promptus in risu, quis scriptum est : Risus dolorem macebitur, et extrema gaudii luctus præoccupat. Risum deputavi errorem, et gaudio dixi : Frustra decipitur. Et iterum : Stultus in risu exaltat vocem suam. Et in Evangelio : Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis.

Nullus detrahat proximum suum. Detractio grave peccatum est, unde scriptum est : *Qui detrahit, eradicabitur de terra viventium. Et Apostolus ait : Nolite detrahere de alterutro, fratres. Quando alteri detrahis, te ipsum discute. Nunquam alium detrahit, qui seipsum bene perspexerit. Unde Dominus in Evangelio : Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Nemo maledicat, quia in Levitico Dominus ait : Qui maledixerit patri suo et matri, morte moriatur. Et Apostolus : Nolite maledicere. Et iterum ipse : Neque maledici regnum Dei possidebunt. Invidiam contra proximum suum nullus habeat, quia scriptum est : Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Et quia per invidiam crucifixus est Christus; et ideo qui invidiam habet proximo suo, crucifigit Christum. Nemo hominem odio habeat, sed vitia et peccata. Odium enim a regno Dei hominem excludit. Unde Apostolus ait : Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scias quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Et Dominus in Evangelio : Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Nolite lites et scandala concitare; fugite autem omnes inimicitias, contentiones, æmulationes, rixas, disseusiones, sectas, et reliqua his similia, ut ait Apostolus : Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.*

Nolite manducare morticinium, neque sanguinem, neque animalia, vel apes, quas bestia, vel canes, vel accipiter consummaverunt, si mortua inveniuntur, quia in Levitico Dominus ait : Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est. Et : Quicumque comederit illud, interibit anima ejus. Et iterum : Morticinium et captum a bestia non comedent. Et quatuor capitula Actus apostolorum præceperunt abstinere a fornicatione, et suffocato, et sanguine, et idololatria. Nullus se inebriet, quia ait Apostolus : Nec ebriosi regnum Dei possidebunt. Et alibi : Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et Dominus in Evangelio : Videtis

ne graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis sæcularibus. Nullus alium cogat aut importune roget aliquem plus bibere quam oportet, quia Dominus per prophetam ait: *Veh qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperum, ut vino æstuetis.* Et iterum: *Veh qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendum ebrietatem.* Et per Joel prophetam Dominus ait: *Expergiscimini ebrii, et flete, et ululate omnes qui bibitis vinam in dulcedine.* Non solum vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo conficiuntur. Unde et Nazaræis præceptum est vinum et siceram omnino non bibere, utraque enim ebrios faciunt, et luxuriam carnis æqualiter gignunt.

Nulla mulier potionis abortum accipiat, ne filius aut conceptus aut renatus occidat, et nullas diabolicas potiones mulieres debent accipere, per quas jam non possint concipere. Mulier quæ hoc fecerit, quantoscunque parere poterit, tantorum homicidiorum se ream cognoscat esse.

• Noli adorare idola, non ad petras, neque ad arbores; non ad angulos, neque ad fontes, ad trivios nolite adorare, nec vota reddere. Præcantatores et sortilegos, et karagios, aruspices, divinos, ariolos, magos, maleficos, sternutus, et auguria per auriculas, vel alia ingenia mala et diabolica nolite facere nec credere. Nam Vulcanalia et calendas observare, laurus operire, pedem observare, estundere super truncum frugem, et vinum et panem in fontem mittere, mulieres in tela sua Minervam nominare, et Veneris aut alium diem in nuptiis observare, et quo die in via exeatur attendere, omnia ista quid aliud nisi cultura diaboli est? Karachares herbas succincto nolite vobis vel vestris appendere. Tempestarios nolite credere, nec aliquid pro hoc eis dare. Qui importas, quæ dicunt homines super tectus mittere, ut aliqua futura possint eis denuntiare, quod eis bona aut mala adveniant, nolite eis credere, quia soli Deo est futura præscire. Servulos et vehiculas in Quadagesima vel aliud tempus nolite ambulare. Viri, vestes femineas, femineæ, vestes viriles, in ipsis kalendis, vel in alia luna quam plurima, nolite vestire. Membra ex ligno facta in trivios et ab arboribus vel alio nolite facere, neque mittere, quia nullam sanitatem vobis possunt præstare. Luna quando obscuratur, nolite clamores emittere. Nolite carminum diabolicum credere, nec super se mittere non præsumat. Nullus Christianorum neque ad ecclesiam, neque in domibus, neque in trivio, nec in ullo loco balationes, cantationes, saltationes, focus et lusa diabolica facere non præsumat. Mimaritias et verba turpia et amatoria, vel luxuriosa, ex ore suo non proferat. Omnia phylactricia diabolica, et cuncta supradicta nolite ea credere, nec adorare, neque voti illius reddere, neque nullum honorem impendere, quia in Exodo Dominus ait: *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper,*

et quæ in terra deorsum, nec horum quæ sunt in aquis sub terra; non adorabis ea, neque coles. Et iterum: *Qui immolaverit diis, occidetur, præter Domino soli.* Et in Levitico Dominus: *Non augurabimini, neque observabitis somnia.* Et iterum in Deuteronomio: *Ne inveniat qui ariolos suscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec pythones consulat, neque divinos, nec exquirat a mortuis veritatem, omnia hæc abominatur Dominus.* Et iterum Dominus: *Non induetur vestem virilem mulier, nec vir utetur veste feminea. Abominabilis enim apud Deum est qui hæc facit.* Et iterum: *Maledictus homo qui facit sculptile.* Et Propheta: *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Non vos seducant prophete vestri qui sunt in medio vestri, et divini vestri.* Et ne attendatis ad somnia vestra, quæ somnatis, quia falsum ipsi prophetant vobis, sed Deum trinum et unum adorare et honorificate.

Et ad sanctam Ecclesiam oblationes, et ceriolas, et oleum, et incensum, et primitias, et decimas, et eleemosynas, et omnia bona vestra reddite; et tenete solemnitates præclaras et dies dominicos, et festas sanctorum martyrum et confessorum. Venite ad vigilandum et adorandum Deum et missas audiendum, et sacrificium, secundum quod dicit sacra Scriptura, accipiendum. Et nullus in ipsa Ecclesia, vel ubi lectio divina recitatur, verbosare præsumat, sed lectiones sacras libenter audite, quid per Moysen Dominus ait: *Audi Israel et tace.* Diem Dominicum nolite contemnere, sed cum reverentia colite. Opus servile, id est, agrum, pratium, vineam, vel si quæ gravia sunt, in eo non faciatis; nec causas, nec calumnias inter vos nolite dicere die Dominico, præter tantum quod ad necessitatem reficiendi corpusculum pro excoquendo pertinet cibo, quia ipse dies Dominicus primus creatus est, et in ipso tenebræ remotæ sunt, et lux apparuit, et in eo formata sunt elementa mundi, et creati sunt angeli. In eo die de terra Ægypti, velut e tenebris peccatorum, quasi per fontem baptismi, per mare Rubrum populus fuit liberatus. In eo die celestis cibus, id est, manna hominibus primo data est. De ipso mandavit Moyses ad populum: *Observabitis diem primum et novissimum.* Et de ipso dicit Propheta: *Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea.* In ipso quoque a mortuis resurrexit Christus, in ipso die de cælis super apostolos sanctus descendit Spiritus. Qui ideo Dominicus appellatur, ut in eo, a terrenis operibus vel a mundi illecebris abstinentes, tantam divinis cultibus serviamus. Ideo rogamus vos ut dum tanta et talia sacra testimonia de ipso die proferuntur, et ipso die, sicut decet Christianis, juxta quod scriptum est, cum magno honore et diligentia, in amore Christi pro retributione æternæ vitæ custodiatis.

Decimas ex omnibus fructibus suis nemo teneat, quia in Exodo Dominus ait: *Decimas tuas et primitias tuas non tardabis offerre.* Et in Levitico: *Omnes decimæ terræ, sive de fructibus, sive de bonis arborum,*

• Hic et in sequentibus confer Berardum, c. 26, q. 7.

Domini sunt : boves et oves, et capreae, quae sub pastoris virga transierunt, quidquid desimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabit. Si quis mutaverit, et quod mutatum est sanctificabitur Domino, et non redimetur. Et in Exodo : Primitias frugum terrae tuae deferres in domo Domini tui. Quod voverit Domino, nullus tardet reddere, quia in Numero Dominus ait : Cum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requirit illum Dominus Deus tuus ; et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum ; si vero nolueris polliceri, absque peccato eris. Observabis et facies sicut promisisti Domino Deo tuo propria voluntate et ore quod locutus es.

Nemo cum capitalia crimina admisit, antequam confessionem suam donet, et veram poenitentiam agat per consilium sacerdotis, secundum ordinem ecclesiasticum, corpus et sanguinem Domini communicare non praesumat, quia in Levitico Dominus ait : *Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecrata sunt, et quae obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino, quia ego sum Dominus.* Et Apostolus ait : *Quicumque manducaverit panem, et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis. Probet autem seipsum homo ; et sic de pane illo edat, et de calice bibat ; qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus.* Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Nullus Christianus a corpore et sanguine Christi se abstrahere vel prolongare patiat, quia Dominus in Evangelio ait : *Ego sum panis vivus qui de caelo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum ; et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Et iterum : *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in eo.* Et iterum : *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ideo admoneo vos, ut quicumque Christianus post baptismum criminalem culpam fecit, puram confessionem ad sacerdotem donet, et veram poenitentiam agat, et post actam poenitentiam, tempore quo ei sacerdos constituerit, oblationem suam ad sacerdotem offerat, et corpus et sanguinem Christi communicare faciat.

Igitur, charissimi, consideremus quod scriptum est : *Contrariis contraria sanantur.* Et quod Dominus per Prophetam ait : *Quiescite agere perverse, et discite benefacere.* Et iterum : *Declina a malo et fac bonum.* Et Apostolus : *Exspoliare vos veterem hominem, et induite novum.* Et iterum : *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* Et iterum : *Apprehendite loriceam justitiae et galeam salutis, et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Et illud : *Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Deponamus itaque opera tenebrarum, et induamus nos arma lucis, sicut in die honeste ambulemus.* Ecce quomodo nos pius Dominus admonet, ut de malo ad bona nos convertamus. Obsecro itaque vos, fratres, ut quicumque talia quae

supra memoravimus, et iis similia, contra praecipitum Domini, fecit, de misericordia nunquam desperet, quia per prophetam Dominus ait : *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat.*

Sed unusquisque cum fide recta ad sacerdotem, sicut jam supra dictum est, confessionem puram in donet, et veram poenitentiam agat ; et quod male fecit perfecte desinat, et justis laboribus eleemosynis et bonis operibus se emendet ; et caveat ut amplius non peccet, quia scriptum est : *Lavamini, mundi estote.* Et : *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.* Et qui confessus fuerit, et reliquerit ea, veniam merebitur. Et illud : *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Et in Evangelio : *Poenitentiam agite, appropinquavit vobis regnum caelorum.* Et Apostolus : *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Et ideo, charissimi, dum Dominus per tanta testimonia et praecipita sua suprascripta nos admonet, ut cessemus ab omni opere malo, et convertamur ad omne opus bonum ; quare tam tardi sumus ad convertendum vel emendandum, dum Domini auxilio in nostra sint potestate remedia, quia pius Dominus indulgentiam nobis in praesenti tempore, et in futuro gloriam aeternam promittit ? Pensemus, ergo, fratres, illud quod Dominus per prophetam ait : *Nolite tardare converti ad Dominum, et ne differatis de die in diem ; nescitis quid afferat superventurus dies, a mane usque ad vespere mutabitur tempus.* Et alibi : *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Et Dominus in Evangelio : *Videte ne fiat fuga vestra in hieme vel Sabbato.* Et iterum : *Vigilate et orate, quia nescitis diem neque horam.* Et apostolus : *Quae est enim vita vestra ? Vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur.*

Igitur dum dies transeunt, finis noster appropinquabit : admonemus et supplicamus, charissimi fratres, ut qui fuit cupidus vel avarus, et alicui malo ordine dolebat et sua injuste retinebat, sit in eleemosynis largus, quia Dominus in Evangelio ait : *Ne solliciti sitis de crastino.* Et idem ipse Dominus : *Stulte, hac nocte animam tuam repelunt a te, quae autem parasti cujus erunt ?* Et Apostolus dixit : *Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus.* Et alibi : *Qui habuerit substantiam mundi et viderit fratrem suum necesse habere et clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo ?* Et iterum Dominus in Evangelio : *Quod superest date eleemosynam, et erunt omnia munda vobis.* Et iterum Dominus : *Vendite quae possidetis, et date eleemosynam, et facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in caelis.* Qui fuit ebriosus et gulosus, sit sobrius et abstinens, parcus et vilis in cibo et potu, ut scriptum est : *Caro nos laeta traxit ad culpam ? afflicta reducat ad veniam.* Multari melius est parum quotidie, quam rarum satis sumere. Et apostolus jejunus frequenter, et Christus jejunavit, qui peccatum non fecit, et ipse dixit : *Beati qui esuriunt et sitiunt.* Et iterum : *Beati qui esuritis, quoniam saturabimini.* Qui fuit fornicator vel luxuriosus et adulter,

sit purus et castus vel continens, quia ait Apostolus : *Corpora vestra membra sunt Christi. Et rursus : Qui adhæret Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Et iterum : Glorificate ergo Deum in corpore vestro. Et iterum ipse : Fratres, vos estis templum Dei, et Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem temp'um Dei violaverit, disperdet illum Deus, templum enim Lei sanctum est, quod estis vos. Qui fuit iracundus sit patiens, ut Dominus dixit : Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Et iterum : In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et Apostolus : Patientes estote ad omnes.*

Qui fuit tristis pro temporalibus damnis, vel sæcularibus curis, sit hilaris et gaudens pro æternis bonis et repromissionibus, quia in Evangelio Dominus ait : *Cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis, gaudete in illa die et exultate. Ecce enim merces vestra multa est in cælis. Et iterum : Venite, benedicti Patris mei, possidete regnum quod constitutum est vobis ab origine mundi; ubi lumen indeficiens, ubi gaudium sempiternum. Et Apostolus : Gaudete in Domino semper. Et iterum ipse : Et in omnibus semper gaudete. Qui fuit acediosus, quod est otiositas, sit propriis manibus operans, aut quocunque officio bonum laborans, unde et ipse habeat, et aliis pro æterna gloria tribuat, ut scriptum est : *Honora Dominum Deum tuum de tuis justis laboribus, et tibi illi de justitiæ fructibus. Et Propheta : Laborem manuum tuarum manducabis, beatus es et bene tibi erit. Et Apostolus ait : Necessitatibus meis et eorum qui mecum fuerunt hæc manus servierunt. Et Dominus ait : Beatius est magis dare quam accipere.**

Qui pro vana gloria vel pro laude hominum aliquid faciebat, incipiat pro æterna retributione et cælesti gloria in bonis operibus soli Deo placere, ut Apostolus ait : *Omnia quæcunque factis ad gloriam Dei facite. Et iterum : Nemo gloriatur in hominibus. Et rursus : Quid enim habes quod non accepisti? quid gloriaris, quasi non acceperis? Et Dominus dicit : Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi in palam. Et alibi scriptum est : Nihil pro temporale opinione, sed omnia propter Deum; non propter famam, sed propter vitam æternam, ut ait Apostolus : *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Qui fuit superbus sit humilis, ut scriptum est : Humilitas ruinam nunquam incurrit, nunquam ruinam passa est. Despectus esto apud teipsum. Qui sibi displicet, Deo placet. Quantum es despectior ante oculos humanos, tantum eris pretiosior ante oculos Dei. Cognosce quia Dominus humilis venit, quia se in forma servi humiliavit. Quare ait Apostolus : *In humilitate superiores sibi invicem arbitantes, et reliqua : Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinavit formam servi accipiens, et in similitudinem homi-***

*num factus.... ut homo. Humiliavit seipsum factus obediens Patri usque ad mortem. Et reliqua. Et ipse Dominus inquit : Qui se humiliat exaltabitur. Et alibi : Quantum humilior fueris, tantum te sequetur gloriae altitudo. Et item ipse Dominus : Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Qui fuit laetro, sit idoneus; qui fuit somnolentus sit vigilis; qui fuit bilinguis sit boniloquus; qui fuit detractor, aut invidiosus, sit purus et benignus; qui fuit in verbis otiosis et in malis operibus intentus sit in eloquiis bonis et sanctis operibus perseverans. Qui aliquando in causis justis se implicabat, et ad ecclesiam tarde veniebat, modo frequentius ad eam recurrat, et orationibus sacris se occupet. Qui fuit incredulus, sit fidelis, ut scriptum est : *Reputatum est ei ad justitiam. Et alibi : Fides tua te salvum fecit, vade in pace, jam amplius noli peccare. Sed contra singula vitia vel peccata, quæ hic longum est enumerare, contrariis virtutibus et bonis operibus, Deo auxiliante, est pugnandum, quia prius oportet derelinquere malum, deinde facere bonum.**

Et ut hæc quæ supra commemoravimus cordibus et sensibus vestris firmiter inhæreant, breviter ad memoriam vestram reducimus. Credimus enim ut quicumque fideliter audierit et crediderit, et in bonis operibus compleverit, per Dei potentiam et misericordiam salvus esse potest, sicut jam supra dictum est. Fratres, credite in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli et terræ; credite et in Jesum Christum filium ejus unicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, etc. Videte, fratres, sicut Dominus noster Jesus Christus, xxx annorum passus, tertia die surrexit a mortuis, ita et nos omnis populus in quacunque ætate mortuus fuerit, aut parvulus, aut senex, aut in utero matris vivificatus mortuus fuerit, in xxx annorum ætate resurgemus omnes, ad judicium et peccatores et justi veniemus : justi verò, et qui fuerunt peccatores, qui veram poenitentiam egerunt, et in bonis operibus perseveraverunt, ut in carne percipiant regnum Dei, quia justum judicium Dei est, ut illa anima et caro, quæ in præsentî vita veram poenitentiam egit, et propter Christum cruciatum sustinuit, et in bonis operibus perseveravit, ipsa caro, et anima cum Christo et cum omnibus sanctis in paradiso lætetur cum angelis sanctis, sicut Dominus dicit in Evangelio : *Venite, benedicti Patris mei, possidete regnum, quod constitutum est vobis ab origine mundi, quia esurivi, et dedistis mihi manducare, et reliqua alia opera bona.*

Tunc *Justi fulgebunt sicut sol in regno Dei. Ad peccatores autem dicit : Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus, quia esurivi, et non dedistis mihi manducare, et reliqua bona quæ non fecerunt. Quia et hoc justum judicium Dei est, ut illa caro et anima, quæ hic in præsentî vita peccavit, et poenitentiam veram non egit, et in malis operibus perseveravit, ipsa caro et anima in inferno crucietur, quia Dominus in Evangelio ait : *Zizania colligite fasciculis ad comburendum.**

Zizania homines peccatores sunt. De hominibus peccatoribus incendere debet infernus: *Alligate fasciculos ad comburendum*, hoc est, homicidæ cum homicidiis, adulteri cum adulteris, rapaces cum rapacibus, ut quicumque hic similes fuerunt in culpa, ibidem similes erunt in tormentis. Quantum majora peccata commiserint homines, tantum ferventius fervet in illos ignis æternus. Credite ergo, charissimi, Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum in Trinitate. Diligite eum ex toto corde et ex tota mente, et diligite proximos vestros, sicut vosmet ipsos. Nullus ex vobis homicidium faciat, non adulterium, non fornicationem et libidinem: immunditiam et impudicitiam fugite. Furtum non facietis, non concupiscetis rem proximi vestri, falsum testimonium non dicetis, iram non perficietis, iracundiam usque ad noctem non reservetis, sed ante solis occasum in pacem redite. Dolum et malitiam in cordibus vestris non teneatis, falsam pacem inter vos non faciatis, non mentiat in invicem. Nolite jurare, nec perjurare; malum pro malo non reddite; injusto et injuria vel malo ordine nulli homini faciatis; sed si aliquis vobis injuriam fecerit, propter Deum patienter sustineat. Inimicos vestros diligite, et pro ipsis orate. Non maledicetis, et si quis vos maledixerit, non maledicetis, sed amplius benedicite; et persecutionem propter justitiam sustinete. Nullum hominem odio habeatis, sed vitia et peccata. Non sitis superbi, ebriosi, non concupiscentiæ gulam sectantes; non sitis somnolenti, non pigri, non otiositatem vacantes. Nolite detrahere invicem, nolite esse mormuriosi, multum loqui et verba varia non ameis; multum risum nolite diligere, sed peccata et negligentias vestras cum lacrymis et gemitu.... die nocteque in oratione Dei misericordiam deprecate, et mala vestra præterita et præsentia vobis indulgeat, et ut inantea non peccetis, custodire jubeat. Idololatria, veneficia, inimicitias, contentiones, emulationes, rixas, animositates, provocationes, hæreses, invidiam, zelum, commensationes, nolite et alia facere, quia Apostolus contestatur ut hoc non faciatis. Omnia quæ Deus per Scripturam sanctam jussit ut non faceret homo, nullus Christianus præsumat hoc facere; et quicumque contra præceptum Dei fecit, cito per puram confessionem et veram poenitentiam cum operibus bonis et eleemosynis justis se emendet, ante quam mors illum subito rapiat. Omnia quæ per sacram Scripturam Deus præcepit facere, in omnibus custodite. Diligite amicos in amore Dei, et inimicos vestros diligite propter Deum. Ubicunque fueritis, ut ait Apostolus, orate sine intermissione, et in omnibus Deo gratias agite. Ad Ecclesiam cum devoto animo et fide recta sæpius convenite, præcipue omnibus diebus Dominicis, et cunctas festivitates præclaras, tam vespertinis vigiliis et matutinis, quam ad missas celebrandas vos frequentate. Et ibi nullas causas ad judicandum audeat proferre, et negotia non faciat, et fabulas otiosas ex ore suo non proferat. Ballationes et saltationes, vel cantica tur-

pia et luxuriosa, velut sagittam diabolicam fugite, nec ad ipsas ecclesias nec in domibus vestris nec in plateis, nec in nullo alio loco facere non præsumatis, quia hoc de paganorum consuetudine remansit. Omnia phylacteria diabolica, præcantatores, et sortilegos, karagios, et aruspices, divinos, ariolos, magos, maleficos, auguriosos, tempestarios, et cuncta alia mala cum supradicta ingenia diabolica nolite credere, nec adorare, nec vota illis reddere, nec ullum honorem impendere; sed ad sanctam ecclesiam convenite, et in ipsa ecclesia cum silentio orantes et psallentes in cordibus vestris verbum Dei et sacram Scripturam diligenter attendite, ut scriptum Dei; in lege Dei meditate die ac nocte. Vota vestra bona Deo ad ecclesias reddite.

Primitias omnium frugum vostrarum ad benedicendum ad sacerdotes afferte, et sic postea inde manducate. Decimas ex omnibus fructibus et pecoribus vestris annis singulis ecclesiis reddite, de novem partibus quæ vobis remanserint, eleemosynas facite; ex ipsis peccata vestra redimite, ut scriptum est: *Eleemosyna a morte liberat, et ipsa purgat peccata* (Tob. xii, 9). Qui est dives, et multum habet, multum donet, ut scriptum est: *Cui plus creditur, plus ab eo exigitur*. Et Apostolus: *Habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti simus*, hoc est victum et vestitum rationale, quantum necesse est, non quantum mala cupiditas quærit. Quod superest, in eleemosynam necesse est propter vitam æternam donare. Et qui est pauperior, juxta quod potest, parvum donet, quia et vidua paupera pro duos nummos plusquam divites a Domino collaudata est, et de calice aquæ frigidæ mercedem non perdere Dominus promisit. Et qui res non habet, unde eleemosynam faciat, habeat bonam voluntatem: ipsa bona voluntas pro facto reputabitur.

Quando ad ecclesiam convenitis, pauperibus secundum vires vestras aut argentum aut aliud aliquid porrigite. Incensum, cereolos, et oleum in luminariis ecclesiæ, juxta quod prævaletis ibidem date, quia Dominus ait: *Non apparebitis in conspectu meo vacui*. Oblationes quæ in altaria consecrantur offerte, et inde post poenitentiam actam et reconciliationem secundum consilium sacerdotis communicate. Et ante plures dies etiam a propriis uxores vestras abstinete, ut sic cum mundo corde sanctum sacrificium accipere possitis. Sacerdotibus vestris honorem impendite, et eis secundum Deum obedite, ut Dominus ait: *Qui vos audit me audit*.

Filius et filia honoret patrem suum et matrem suam, similiter et omnes Christiani vos invicem honorate, ut scriptum est: *Honore invicem prævenientes*. Esurientibus date manducare, sitientibus bibere. Hospites, præcipue pauperes et peregrinos, colligite in domibus vestris; humanitatem illis impendite, pedes illorum lavate. Nudos vestite, in tribulatione subvenite, indolentes consolati, infirmos visitate, mortuos sepelite, in carcerem requirite, et de bonis vestris eis ministrare. Viduas

et orphanos in tribulationes eorum adjuvate; pauperes et omnes oppressos a pravis hominibus, vel de iniquo iudicio et quantum potestis, adiutorium præstate. Iudicium rectum semper et justitiam conservate; misericordiam in omnibus facite; pacem cum omnibus et ipsi in vobis habete; et eos qui discordes sunt ad concordiam revocate.

Symbolum et Orationem Dominicam et ipsi tenete, et filios et filias vestras docete, ut et ipsi teneant. Filios quos ex fonte suscepistis in baptismo, scitote vos fidejussores pro eis apud Deum exstitisse; et ideo eos docete semper, et corripite, et illos omnes subditos vestros, ut sobrie, et caste, et juste, vivant, sæpius admonete, atque corrigite statim. Ex corde et ore proferte veritatem; castitatem et continentiam tenete; sobrietatem et parcitatem de potu et cibo habetote; jejunium amate; seniores honorate; juniores vestros in Christi amore spiritualiter diligite, et patientes estote ad omnes. Benefacite his qui vos oderunt. Caritas et gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, spes, fides, modestia, mansuetudo, continentia, castitas, dilectio sit in vobis, et hoc in bonis cogitationibus et eloquiis et sacris operibus conservate. Humilitatem tenete, omnia custodite, totam spem vestram in Domino ponite; bonum aliquid in vos cum videritis, ad Dei gloriam reputate, qui vobis hoc dedit, non ad vestram laudem. Et malum in vos cum videritis, vestræ culpæ et negligentis vestris hoc sciatis a vobis factum. Timeate iudicii diem, et pavescite gehennam; desiderate vitam æternam; cogitationes et verba seu opera vestra diu noctuque semper in bonum custodite. Transitum vestrum de hoc mundo, qui semper appropinquat omni die sperate. Præcepta Dei factis quotidie adimplete, et de Dei misericordia nunquam desperetis; et quod sibi quis fieri non vult, alii ne faciat: et prout vultis ut faciant vobis homines bona, et vos facite illis similiter. Charitatem autem, quæ est dilectio Dei et proximi in omnibus conservate.

Nemo se circumveniat, fratres, quia omnis homo qui post baptismum mortalia crimina committit,

A homicidium et adulterium, fornicationem, furtum, falsum testimonium, perjurium, ebrietatem, vel his similia mortalia crimina perpetratus fuerit, si pœnitentiam non egerit, et eleemosynas justas non fecerit, et in bonis operibus non perseveraverit, nunquam intrabit in regno Dei, nec possidebit gloriam æternam; cum diabolo descendet in inferna, quia Apostolus dicit: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Proinde scriptum est: *Nequaquam Deus delinquentibus parcat, quoniam peccatorem aut flagello temporale ad purgationem ferit, aut æterno iudicio puniendum relinquit, aut ipse in se homo quod male commisit, puniendo purgat. Ita proinde est quod Deus delinquenti non parcat.* Et alibi scriptum est: *Nulla peccata inulta dimittit Deus, hoc est, sine vindicta,* B quia certe aut nos hic vindicabimus peccata nostra per pœnitentiam, aut vindicat illa Deus per severitatem iudicii. Et illud certissime credite, quod omnis homo, quamvis peccator, quavis criminiosus fuisset, quanta mala perpetrasset, si veram pœnitentiam egerit, eleemosynas justas fecerit, et in bona devotione cum operibus justis mors illum invenerit, nunquam infernum, sed ab angelis elevatur in cælum, et gloriam possidebit æternam. Unde Dominus dixit: *Non iudicabitur bis in idipsum.* Et Apostolus dicit: *Si nos iudicaremur, atque a Domino non dijudicaremur, hoc est, ut ille qui hic in præsentem vitam seipsum per pœnitentiam iudicat ad iudicium, iterum non dijudicabitur, qui hic in præsentem vita terminabit.* Unde scriptum est: *Quod si nos perfecte pœnitentiam agimus, non solum nostras culpas Deus dimittit; sed post culpas præmia promittit.* C

Ideo, fratres, festinemus jam emendare vitam nostram, ut quidquid male contra Dei præceptum fecimus, desineamus et emendemus, et ulterius non peccemus, et conservemus nos in bona voluntate et cogitatione recta cum verbis et operibus sanctis, auxiliante et gubernante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

ANNO DOMINI DCCLX.

CYPRIANUS

CASSINENSIS MONACHUS.

ADNOTATIUNCULA HISTORICA.

(Petr. Diac. lib. de Vir. Illustr. c. 7.)

Cyprianus presbyter sub Petronace abbate in eodem (Cassinensi) cœnobio monachus factus, de B. Benedicti miraculis hymnum in ejus festivitate can-

tandum descripsit. Claruit autem temporibus Leonis, Constantini et Irene imperatorum.